

ANTAL KRICKOVICS, JUŽNOSLOVENSKE NARODNE IGRE — MAGYAR-ORSZÁGI DÉLSZLÁV TÁNCOK. Odgovorni izdavač Milan Ognjenović, generalni sekretar Demokratskog saveza Južnih Slavena u Mađarskoj, s. a., 142 str.

U uvodu autor najprije prikazuje rasprostranjenost hrvatskih, srpskih i slovenskih etničkih skupina u Mađarskoj, a zatim i neke opće koreografske osobine njihovih narodnih plesova. Budući da je to priručnik koji treba pomoći rukovodiocima plesnih grupa za što bolju scensku primjenu domaće tradicionalne kulture, donosi se i opis narodnih nošnji, a zatim popis kazivača koji su autoru u razdoblju između 1955. i 1956. davali podatke. Slijede opisi plesova u kojima se najprije donosi »motiv plesa«, zatim »ritam«, pa stilske osobine. Na kraju se nalazi muzički zapis, na žalost, bez priloženog teksta pjesme.

Knjiga je pisana paralelno na mađarskom i srpskohrvatskom jeziku. Može donekle poslužiti kao orijentacija o tome što se u Mađarskoj pleše po selima u kojima žive pripadnici jugoslavenskih manjina. Koreografska analiza je, na žalost, nesistematična i nepotpuna, što začuđuje s obzirom na visok nivo mađarske etnokoreološke nauke, koja se već odavno služi suvremenim metodama istraživanja i bilježenja narodnih plesova, primjenjujući vrlo uspješno i sistem Labanove kineografije. Autor je također nedosljedan u provođenju transkripcije melodija plesne pratnje.

U ovoj su knjizi izostali podaci o plesnim prilikama u opisanim selima i ona se više bavi formalnom analizom plesova, za koje ne znamo da li su samo izbor iz repertoara što su ga tomošnji seljaci imali, ili su obuhvaćeni svi plesovi.

Uza sve to, knjiga će ipak korisno poslužiti kao dobar podsjetnik onima koji se bave obradom manjinskih plesova, s pretpostavkom da o njima već imaju neko predznanje.

Ivan Ivančan

FRANTIŠEK BONUŠ, ÚVOD DO STUDIA HUDEBNÍ A TANEČNÍ FOLKLORISTIKY. Učební texty vysokých škol. Universita Karlova v Praze. Ústav pro dálkové studium učitelů. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1964, 168 str.

Ova su skripta namijenjena pedagogima da ih u prvom redu upozore na narodnu glazbu i ples gledane s različitih aspekata, a zatim da posluže kao praktičan priručnik u metodici nastave predmeta koji se bave narodnom glazbom i plesom. Od objašnjavanja najjednostavnijih pojmova: što je to narodna pjesma i slično, pa do specijalnih pitanja iz plesne tehnike, u ovoj se knjizi nalazi opsežan materijal koji može biti pri ruci ne samo pedagogu nego i stručnjaku koji želi upoznati čehoslovačku glazbu i ples. Priručnik je zgodan i zbog toga što može poslužiti kao prototip sličnim udžbenicima i u zemljama gdje oni do sada ne postoje i pokazati kakvo se mjesto daje folkloru u nastavi na čehoslovačkim školama.

Knjiga počinje teoretskim iznošenjem podrijetla i značenja narodne umjetnosti, specijalno glazbe i plesa, zatim se osvrće na pjesmu i svirku dajući njihovu podjelu i niz primjera za pojedine varijetete.

Slijede poglavlja o plesu koja počinju njegovom razdiobom na društvene (dvorske, cehovske, društvene plesove u današnjem smislu te riječi), narodne i scenske, a u daljnjim se analizama autor pretežno bavi narodnim plesom. Izvodi se analiza narodnog plesa (ritmička, metrička, prostorna, dinamička itd.), a zatim govori o njegovu stilu i karakteru, pa o geografskim i društveno ekonomskim uvjetima pod kojima se ples razvijao. Ovo posljednje dato je sasvim ukratko, a isto tako su štiri odgovori na mnoga etnološko-folkloristička pitanja. Premalo se važnosti daje plesnim običajima u odnosu na formalne i druge analize samog plesa. Podjela na folklorne oblasti pozitivna je strana ove knjige, dok neke druge njezine podjele svojim brojnim aspektima više smetaju nego koriste jasnoći i preglednosti iznesena materijala; čini se da je podjela na oblasti mogla biti osnova na kojoj se mogao izgraditi bolji pregled čeških i slovačkih plesova. Ovako

je knjiga premalena da primi više obilan materijal, a materijal opet presiromašan da s dovoljno jasnoće osvijetli i neka posebna poglavlja.

Posrijedi je vrlo velik trud, a knjiga će bolje poslužiti onima koji već nešto znaju o čehoslovačkoj narodnoj umjetnosti nego onima koji žele prvi put doznati nešto više o njoj.

Ivan Ivančan

ZDENKA JELÍNKOVA, LIDOVÉ TANCE A TANEČNÍ HRY NA PODLUŽÍ. Krajské středisko lidového umění ve Strážnici, 1962, 72. str.

Za nas je ova knjiga veoma interesantna jer govori o širem području okolice Břeclava, teritoriju u koji su nekada dolazili kolonisti Hrvati i već u XVI stoljeću nastavali u mnogim mjestima. U opširnom uvodu autorica daje glavne karakteristike plesova u ovom kraju posebno ističući da Hrvati plešu jednako kao i starosjedioci, da se nije našlo nekih elemenata koji bi bili specifično njihovi. Ponajviše su to različite vrste »polaká«, pa »valcerá«, a uz njih, kao posljednji po redu, ples »vrtěná«. Posebno su rašireni i »verbunki« (neosporno mađarski utjecaji u tom kraju), od kojih Jelínková spominje nekoliko vrsta. Uz ove spominju se i neki manje važni plesovi odraslih i dječji plesovi, bolje rečeno dječje plesne igre. Svakom plesu daje se najprije muzički zapis i tekst pjesme, ako postoji, a zatim opis plesnih koraka isključivo riječima, što u mnogome umanjuje egzaktnost zapisa. Pojedini zapisima dodaju se varijantni oblici iz drugih sela te kod nekih skice prostornoga kretanja plesača. Među materijalima autorica donosi i ples uz pjesmu »Já su černý Jan«, kojega se ritmički elementi u prvom dijelu podudaraju s podravskim svatovskim kolom »Ja sam črni ja«. Prema mnogim elementima (muzički, tekstovni i ritmički) očito je da je češki ples prenesen u Podravinu i tamo se održao do danas mijenjajući mnoge svoje značajke. Naročito je lako moguće da se to širilo putem škola, jer se taj ples javlja pretežno kao dječji, a nje govala su ga i sokolska društva. Iz zapisa »Šotyš-polke« jasno se vidi onaj ishodišni ples koji je utjecao na neke naše, recimo: »Tancaj, tancaj, črni kos« ili »Išla žena na gosti«, na koji veoma nalikuju i ritmički i melodijski. Neke sličnosti postoje i među »susterpolkama« kojih se zajednički elementi lako opažaju ispod različitih naziva u češkim i našim plesovima. Ako se zna da su naši svirači dobivali note iz Praga i Beča za pratnju tih podrijetlom cehovskih plesova, ne treba se čuditi što se takve sličnosti i javljaju. Osim ovih krupnih podudarnosti, iz donijetih materijala može se uočiti i niz drugih detalja koji mogu kompariranjem dovesti do dobrih zaključaka o podrijetlu i širenju plesova.

Ivan Ivančan

JAROSLAV MARKL, DUDY A DUDÁCI. O JIHOČESKÝCH PÍSNÍCH A LIDOVÉ HUDBĚ. Krajské nakladatelství, České Budějovice 1962, 103 str.

O češkoj dudaškoj muzici postoji dosta opsežna literatura. Već je Karel Jaromír Erben (1811—1870) u svojoj klasičnoj zbirci čeških narodnih pjesama istaknuo značenje dudá za posebni tip narodnih melodija. A još slavniiji sabirač narodnoga muzičkog folkloru, ne samo kod Čeha nego i kod ostalih slavenskih narodá Ludvík Kuba (1863—1956), veoma je proširio naučno poznavanje dudá (gajdá) u narodnoj muzici. Prvi veliki češki muzički historik, estetik i muzikolog Otakar Hostinský (1847—1910) i njegov još istaknutiji nasljednik Zdeněk Nejedlý (1878—1962) historijski su ocijenili značenje tog instrumenta u razvoju češke narodne muzike. Jednako je Otakar Zich (1877—1934) analitički otkrivao utjecaj dudačke svirke na formiranje mnogih čeških narodnih pjesama. Među ostalim istraživačima i piscima o dudaškoj muzici (Zdeněk Bláha, Karel Kaštánek, Josef Režný, Arnošt Kolár) posebno mjesto zauzima Jaroslav Markl, čijih je nekoliko stručnih spisa i studija objelodanjeno posljednjih pet godina, te se afirmirao kao istaknuti suvremeni muzikolog, koji istražuje to područje danas već gotovo sasvim iščezle vrste češke narodne glazbe.

U svojoj knjizi raspravlja o južnočeškim narodnim pjesmama s osobitim obzirom na njihovu vezu s dudama. To je pažnje vrijedno naučno djelo koje ilustrira